

Nič nam ne bo darovano

Kolega Paolo Rumiz je po obisku predsednika rimske vlade Amata v Furlaniji Julijski krajin v tržaškem »Piccolu« pravilno ugotovil, kako je Trstu takorekoč usojeno, da mu morajo »tujci« povedati, kakšna je njegova naloga, če se hoče izogniti postopnemu, a gotovemu propadanju. O taki njegovi nalogi je v soboto, 30. januarja, zelo jasno spregovoril v sejni dvorani deželne sveta ministrski predsednik Amato, v bistvu enake misli pa je pred nekaj meseci v Trstu izrazil papež Janez Pavel II. med svojim pastoralnim obiskom. Zanimivo je dalje — ugotavlja Rumiz — da je pred dvema stoletjema »tujka« Marija Terezija skoraj s silo spremenila Trst iz nepomembnega zakotnega mesteca v evropski emporij.

Predsednik rimske vlade je poudaril polno veljavnost deželnih avtonomij in opozoril na daljnovidnost »očetov republike«, ki so za Furlanijo Julijsko krajino določili v ustavi poseben statut, to je posebno avtonomijo, pri čemer je bila odločilna prisotnost naše slovenske manjšine na njenem ozemlju. Takšna posebna avtonomija je danes še kako aktualna glede na korenite spremembe, ki so nastale in še nastajajo v samem zaledju Trsta in njegove dežele ter na vsem evropskem Vzhodu. Trstu in deželi se nudi odlična priložnost, da se vključi v te procese in postane po možnosti celo vodilen dejavnik. Toda za to je potrebno dvoje: znebiti se mora občutka ogroženosti z vsemi posledicami, ki so z njim povezane, in se odločiti za politiko sožitja, ki naj se vodi ne samo na besedni ravni, temveč tudi in zlasti na pravni ravni. Zaščita narodnih manjšin — in torej tudi zaščita naše manjšine — pa naj bo bistvena sestavina takšne dejanskosti.

Kot je znano, pri nas — še najmanj v Trstu — nismo vajeni takega modrovanja, zato ni čudno, da se je marsikdo ob njih namrdnil, predsednikova izvajanja cenilo grajal ali jih odklanjal. Še največje graje pa je bila deležna

DRAGO LEGIŠA



Ob dnevu slovenske kulture

Še so med nami žive vrednote

Slovenci se te dni spominjajo obletnice smrti pesnika Prešerna, ta dan smo razglasili za dan slovenske kulture.

Prav in lepo je, da poznamo ljudje praznike. Ti nam pretrgajo enoličnost vsakdanosti, nas opozarjajo, da je v življenju tudi čas za dimanzijo duha, za telesni odih. Prazniki so priložnost, da izkoristimo čas za obiske in izmenjavo mnenj, za soočanje s stališči drugih in da se osebno poglobimo v tista vprašanja, ki nas žulijo.

Ob prazniku slovenske kulture bi zato v premislek predlagali trditev Bojana Štiha, ki je ob neki priliki zapisal, da »kultura ne pomeni le umetnosti, znanosti in prosvete. Kultura je tudi način

življenja, delo človeka in vse, kar k temu delu naravno sodi, zaščita pokrajine, morala, intimni duhovni in verski svet človeka itd.«

Kaj lahko dodamo? V tej misli je strnjeno bistvo narodove biti, njegove zgodovinske zavesti, njegove življenjskosti in radoživosti, identitete in jezikovnega ter duhovnega značaja. Prav je, da se zamislimo, kako je danes v našem prostoru, kakšen je naš odnos do

MARKO TAVČAR

življenja in dela. Smo se zamislili, koliko je alkoholizma med nami, za koliko naših mladih je največja zabava, da gredo zvečer v gostilno ali v osmice, ob sobotah

Predsednik Amato na obisku v Trstu



Ministrski predsednik Giuliano Amato je v svojem govoru na slovesnosti ob 30-letnici dežele Furlanije Julijske krajine med drugim poudaril, da je prihodnost države v okrepljeni deželni avtonomiji, saj ima vsaka svoje specifične zahteve in probleme, ki jih ne more reševati centralna oblast. To je obenem tudi najboljši odgovor tistim, ki želijo razkosati italijansko državo. Dežele s posebnim statutom, je nadaljeval predsednik Amato, pa so še posebno pomembne, saj je njihova naloga tudi ta, da udeležijo princip sožitja med različnimi. Visko državni predstavnik je s tem v zvezi poudaril tudi nujnost zaščite slovenske manjšine, o čemer pišemo na drugem mestu.

Deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar je po tem obisku izdal tiskovno poročilo, v katerem izraža zadovoljstvo nad besedami italijanskega ministrskega predsednika v zvezi z manjšinsko zaščito. »Seveda je moral predstavnik vlade opozoriti Trst in deželo na naravno vlogo tega ozemlja, na dejstvo, da ima naša dežela poseben statut tudi zaradi prisotnosti Slovencev...« je med drugim zapisal Jevnikar.

Na sliki: italijanski ministrski predsednik med govorom v deželnem svetu
(foto S. Ferrari)

NOVI SEDEŽ NAŠEGA LISTA

Od 1. t.m. sta uredništvo in uprava Novega lista v novih prostorih. Naš naslov je:

Drevored G. D'Annunzio 27/E
34138 TRST
Tel. 040/630824

V isti stavbi je tiskarna Graphart, kjer se tiska naš list.

pa mogoče na ples? Smo se kdaj res zamislili, koliko naših mladih umre v prometnih nesrečah?

Kakšen pa je naš odnos do pokrajine, do tega Krasa in te obale, do prostora, na katerem nam je bilo dano, da smo se rodili? Ne le zakonske omejitve, naravni parki in razlaščenja, tudi sami pomagamo, da naše vasi, naše njive in polja ter gmajne izgubljajo identiteto, ki so jim jo dali naši predniki. Koliko zemlje je bilo prodane tujim ljudem, kolikšne površine bi lahko rešile naše finančne ustanove, banke in organizacije, če bi znali nastopati v logiki narodnih interesov!

A ni, da bi človek obupal. Še so žive med nami vrednote, še naši ljudje spoštujejo besedo in pesem, še imajo pri srcu slovensko kulturo. V nas je še živ narodni in istočasno intimni duhovni svet, ki nas opredeljuje za pripadnike slovenskega naroda, za ljudi, ki jim je pesnik France Prešeren simbol narodne kulture in istočasno občeločloveškosti, kar nas obvezuje, da z vedno novimi močmi in idejami skušamo premagati lagodnost in se trudimo v svojem malem prostoru za to, da ustvarimo čim bolj bogato družbo, ki bo stremela za resnično kvaliteto duha in sadov dela.

Sredozemlje - zemlja na sredi

Slovenska prosveta, Zveza slovenske katoliške prosvete in Zveza slovenskih kulturnih društev skupno prirejajo praznik ob dnevu slovenske kulture, ki bo letos potekal pod geslom: »Sredozemlje — zemlja na sredi«. Proslava bo v soboto, 6. t.m., v Kulturnem domu v Trstu, v ponedeljek, 8. t.m., v Katoliškem domu v Gorici in v soboto, 13. t.m., v občinski dvorani v Špetru. Začetek ob 20.30.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 7. februarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojano; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Matjaz Jarc: Pravljica o šolski tabli; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas; 15.00 Iz krajevnih stvarnosti; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Z naših prireditvev.

■ PONEDELJEK, 8. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.00 Taborišče Gonars (priečevanja preživelih); 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda, radijska kviz oddaja za otroke; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. Matija Tomc: Krst pri Savici.

■ TOREK, 9. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zvočna ropotarnica; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. Matija Tomc: Krst pri Savici; 18.25 Pavle Zidar: »Humoreska naša vsakdanja, obložena z zelenim mahom«.

■ SREDA, 10. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.00 Z zdravo hrano do zdravega duha; 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 »Na goriškem valu«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Na goriškem valu«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. Matija Tomc: Krst pri Savici; 18.00 »Svojo poslednjo voljo pri zdravi in čisti pameti izrekam« — odnos do življenja in smrti v kmečkih oporokah.

■ ČETRTEK, 11. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obtoženci 2. tržaškega procesa; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ PETEK, 12. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.40 Koroška poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Pravljice, pesmice in še kaj...«; 14.30 Od Milj do Devina; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ SOBOTA, 13. februarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki (ponovitev); 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Muzeju Revoltella v Trstu; 11.30 Marjan Tomšič: »Oštrigeca«; 12.00 Ta rozajanski glas — Oddaja iz Rezije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 16.00 Skozi tančico molka; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Janez Povše: »Za svobodo ali proti njej«.

DUHOVNI ARISTOKRATIZEM

V našem vsakdanjem jeziku pomeni beseda aristokrat plemiča. Običajno pa poimenujemo tako tudi človeka, ki ima neobičajno vedenje, neglede zakaj in kako. Sama beseda ima lahko tudi drugačen pomen. Rabi se za izreden ali privelegiran položaj, ki ga uživa nekdo v družbi, okolju, ali kje drugje zaradi določenih razlogov. V francoskem žargonu obstaja prefinjena zbadljivka: »Ta ima aristokratski parfem!« Tu ne mislimo na nekoga, ki je tako ali drugače odišavljen, pač pa na človeka, ki s kopico prefinjnih besedi nekaj pripoveduje; kar vsi poslušalci vedo, da bi lahko povedal z nekaj kratkimi stavki preprosto, brez nepotrebne besedne navlake.

AMBROŽ KODELJA

Vsi politični sistemi so poznali ali poznajo svoje duhovne aristokrate. To so posebej privelegirani državljani, ki jim običajno nihče ne odreka njihove duhovne veličine, je pa ta pretirano poveljevana, zato so takšne osebe vedno v ospredju.

Bivši jugoslovanski politični sistem je v svoji komunistični ideologiji poznal posebno duhovno plemstvo. Sem so spadali tako ali drugače, vendar pa režimu zvesti, režimsko obarvani misleci (včasih celo to niso bili), ki so bili političnemu ustroju zelo potrebni, pa so prav zato uživali privilegije.

Za nas so zanimivejši drugi duhovni aristokrati, tisti, ki so bili drugorazredni duhovni plemiči. Bili so preganjani, delali so jim preiskave, zaplenjevali knjige itd. V ozadju vseh teh krivic, ki so se jim dogajale, pa so ti preganjanci v veliki večini lepo živeli, saj jim je tedanji vladajoči režim nudil mnogo več, kot so imeli navadni državljani. Res so bili nekateri predčasno upokojeni, imeli so celo dostojne pokojnine, odvzeti so jim bili celo ministrski stolčki in so celo komu prepovedali delovati na tej ali oni

fakulteti. Kljub kulturnemu molku pa jih je kar lepo število pisalo pod psevdonomom, za to se je sicer vedelo, a se je molčalo. Nekateri so imeli celo na voljo knjižnice s tujimi revijami, marsikomu so bili dostopni celo klubi, kamor navadna raja ni zahajala, pravtako tudi počitniški domovi, ki so bili napol ali celo zaprtega tipa. Občasno so bili deležni takšnih in drugačnih podtikanj, resnici na ljubo pa so imeli mnogo več kot tisti državljani, ki bi si vsaj včasih želeli privoščiti na kulturnem področju kaj več kot »kruha in iger«, kar jim je nudil obstoječi režim. Velika večina je tedanjemu komunističnemu režimu služila za kost, ki jo je navadna kulturniška raja glodala in obirala, ob krivicah, ki so se jim dogajale. Kljub vsemu so jim v veliki večini redno tiskali knjige, seveda tudi zaplenjevali, čeprav so za to vedeli, še preden je knjiga prišla v tiskarno. Na prefinjen način so jim potem te zdrahe reševali »režimski advokati«, na koncu pa se je običajno vse izteklo kot »po maslu«, da je bil volk sit in koza cela.

Posebno vrsto režimske duhovne aristokracije je tvoril del študentarije. Na veliko začudenje se je v tujini znašlo na najrazličnejših univerzah, seminarjih in podiplomskem študiju kar lepo število takšnih, ki so doma sloveli po svojem aktivnem cerkvenem udejstvovanju. Med njimi so bili celo takšni, ki so za tedanje razmere le malo preveč nenavadno živeli. Ob neki priliki sem uradniku, ki mi je delal probleme za prepustnico, zabrusil: »Kaj tu zavlačujete, ko pa vsi vemo, da študira v tujini cela klapa mularije.« Dobil sem zelo diskreten odgovor: »Da, oni bodo pomagali pri duhovni izgradnji socializma, vi ga pa kot duhovnik podirate!« — Brez komentarja!

Pravtako se je dogajalo, da je kdo na kakšnem društvenem srečanju, ko se je znašel med zdomci in izseljenci na veliko »prodajal svoje zatiranje«, ko se je vrnil domov pa se je globoko

klanjal in lizal pete tistim, ki so imeli vajeti v rokah.

Kaj vse bi se še lahko napisalo o tej naši čudni slovenski psihi in njeni potvorjenosti, ko me velikokrat stisne, pa raje zamižim in se vgriznem v jezik, da ja bi zopet ne rekel kaj preveč, ko srečam na kateri od ljubljanskih fakultet kakšno takšno aristokratsko figuro ali pa se slučajno zaletim vanjo na tej ali oni naši kulturni prireditvi. Kljub vsemu: »Naš mali narod, ki hoče postati narod evropskega formata — vsaj tako se zadnje čase veliko piše — še vedno slovi in bo, kot kaže, še lep čas slovel tudi po takšni svojstveni aristokraciji.«

* * *

Je Ženevska konferenca propadla?

Sopredsednika konference za odpravo krize na ozemlju bivše Jugoslavije, Vance in Owen, sta prekinila pogovore in pogajanja v Ženevi in pripravila poročilo za glavnega tajnika OZN Boutrusa Ghalija. V poročilu v bistvu poudarjata, da mora o celotnem vprašanju ponovno razpravljati Varnostni svet in ustrezno ukrepati. Gre za priznanje neuspeha večmesečnih pogajanj in pogovorov v Ženevi?

Na to vprašanje ni lahko odgovoriti. Vsekakor drži, da je zadnja ofenziva hrvaške vojske v Dalmaciji dala povod za začetek zelo živahne propagandne akcije na srbski strani, ki je, kot vse kaže, že imela nekaj vidnih uspehov. Srbija in Hrvaška sta si zamenjali vloge. Medtem ko je do zdaj Srbija v mednarodnem svetu veljala za agresorja in je bila zato tudi deležna sankcij, je v mnogih evropskih in tudi svetovnih prestolnicah zapihal mrzel protihrvaški veter. V Moskvi so dali na primer vedeti, da utegne Rusija stopiti na stran Srbije, kar naj pride do izraza predvsem v Varnostnem svetu Združenih narodov. Četudi drži, da so se hrvaške oblasti odločile za vojaški nastop na svojem državnem ozemlju, da bi tako zavarovale pravice in koristi lastnega prebivalstva, kar bi bilo v rednih razmerah nekaj povsem naravnega, so dejansko naleteli na grajo in tudi na obsodbo mednarodne javnosti, zlasti pa na grajo mnogih evropskih držav. Te namreč menijo, da se spori med Srbi in Hrvati ter spori na ozemlju Bosne in Hercegovine morejo in morajo tešiti ter odpraviti le na politični način, se pravi s pogovori in pogajanjem.

Mednarodna javnost se prav gotovo ne briga veliko za dejansko stanje na Hrvaškem, kjer je ena tretjina državnega ozemlja v rokah srbskih »vstajnikov« in kjer

Nič nam ne bo darovano



predsednikova trditev, da bi vlada in parlament morala zakonsko zaščititi slovensko manjšino v Italiji v tej zakonodajni dobi, češ da je ta problem tesno povezan s potekom in izidom pogajanj o Osimu II, zlasti z vprašanjem beguncev iz Istre.

Ko radi priznavamo, da takšnih izvajanj, kot so bile Amatove, še nismo slišali iz ust nobenega drugega predsednika rimske vlade ali drugega italijanskega političnega veljaka, smo seveda toliko stvarni, da se ne predajamo nobenemu pretiranemu optimizmu. Zavedamo se namreč, da nam nihče ne bo nič daroval,

da se naši osnovni problemi ne bodo uredili sami od sebe, temveč da bo za doseg tega cilja še dalje potrebno vztrajno prizadevanje, da bo še dalje potreben odločen boj, ki naj ga manjšina vodi čimbolj enotno, čimbolj koordinirano, seveda ob upoštevanju in spoštovanju nazorke, kulturne, politične in druge razvejnosti. To ni nobena »kvadratura kroga«, kot slišimo od sicer že hvala Bogu redkih sektašev, ampak drža, ki je vredna zrelih posameznikov in zrele narodne skupnosti, globoko prepričane, da s tem prispeva svoj delež k blaginji celotne družbe, sredi katere živi.

Pogovor z režiserjem igre Adrijanom Rustjo

»Naše mesto« - delo za vsakega, še tako razvajenega gledalca

Slovensko stalno gledališče v Trstu bo v petek, 12. marca, priredilo novo premiero. Uprizorilo bo »Naše mesto« Thorntona Wilderja. Igro režira Adrijan Rustja, ki letos tudi uradno zaključuje svoje redno delo v SSG. O predstavi, predvsem pa o življenjskem delu, smo se pogovorili z režiserjem in igralcem, ki je veliko svojega prostega časa posvetil tudi amaterskim odrom, saj je, kot nam je sam rekel, »tudi njihovo delo profesionalno«.



Gospod režiser, ste mogoče vi predlagali, da bi Slovensko stalno gledališče iz Trsta ponovno postavilo na oder delo Thorntona Wilderja »Naše mesto«?

Rade volje si prevzemam to odgovornost. Z julijem uradno zaključujem svoje redno delo v Slovenskem stalnem gledališču. Da bi najprimernejše zaključil to večkrat ne prav lahko obdobje, sem predlagal umetniškemu vodji Miroslavu Košuti, da bi si želel postaviti na oder Wilderjevo »Naše mesto«. Kot vidite, mi je bila želja izpolnjena.

Zakaj mislite, da je to delo zanimivo za naše občinstvo?

Recimo, da je pojem »zanimivo« subjektiven. Kar je zanimivo zame, ni morda za vas ali pa obratno. Vsekakor si upam trditi, da je snov, ki jo poglablja Wilder, tako splošno človeška, tako nevezana na čas, kraj ali rasno pripadnost, da bi morala »zanimati« vsakega, še tako razvajenega gledalca.

Kako gledate na nekatere dramske rešitve pisatelja? Boste tudi vi njegov glasnik na odru v vlogi režiserja, ki občinstvu predstavlja polnost življenja v mestu Grover's Corners v ameriški zvezni državi New Hampshire in življenjske usode družinskih članov Gibbovih in Webbovih?

Delo je bilo napisano leta 1938. Za naš čas, ki se je večinoma že »prenajedel« novotarij, ni šokantno; lahko pa si predstavljamo, kako je delovalo na takratno občinstvo.

Danes, po petinpetdesetih letih, pa bi moralo »Naše mesto« vplivati blagodejno na gledalce. Z

odra je pregnana vsaka pregreha. Junaki so vsi dobri — celo predobri — življenje se razvija kot lepa idilična pravljica, ki jo skazi na koncu le smrt. Ta pa je za človeški rod neizbežna.

Na drugi del vprašanja odgovarjam pritrdilno. Avtor je predpisal vlogo režiserja, katerega pa ni nujno, da igra tisti, ki je igro v resnici postavil na oder.

V naši prvi postavitvi (sezona 1957/58) je to vlogo odigral Jože Babič, istočasno pa je delo tudi režiral. V ljubljanski Drami SNG je vlogo režiserja odigral Slavko Jan, ki je delo tudi režiral. (Mimogrede povedano: Jan je bil moj profesor za režijo na Akademiji za igralsko umetnost v Ljubljani — današnji AGRFT). Za obema slavnima interpretoma se tokrat preizkušam tudi sam. Oba moja predhodnika v tej vlogi sta bila v svoji gledališki karieri najprej igralca in šele pozneje režiserja — pri meni pa je bilo ravno obratno — usoda pač!

Delo je vsaj ob branju zelo umirjeno in skoraj bi rekli statično, a istočasno vabi gledalca, da se zamisli o treh velikih resnicah, o rojstvu, o ljubezni in smrti. Je mogoče ta drama prav zaradi te svoje značilnosti doživela tolikšen uspeh na odrih vsega sveta, čeprav bi v njej zaman iskali kakšne dramske situacije, ki bi izzvale močne občutke?

Če bi skozi ključavnico opazovali naše vsakdanje življenje — bi verjetno tudi ugotovili, da je precej »monoton«, čeprav vse prej kot »statično«. Prepotrebno je, da se gledalec resnično zamisli nad skrivnostjo človeškega bivanja.

Uspeh dela je bil, je in bo v preprostosti zgodbe in v resnicah, ki jih avtor in igralci prikazujejo.

Kar zadeva dramske situacije, ki bi izzvale močne občutke, bi lahko rekel, da so spoznanje prve ljubezni, poroka in smrt le nekatere izmed teh.

Je mogoče največja vrednost te drame v lepih mislih, ki bodo občinstvo gotovo pospremile na pot vase, v življenjskih resnicah, ki so znane starejšim ljudem in ob katerih se mladež mogoče nasmehne, a v podzavesti ve, da so resnične? katero je po vašem mnenju glavno sporočilo te predstave?

Sporočilo bo vsak zase izluščil sam. Če bo pozoren bo teh sporočil zelo veliko — če jih bo preslišal bo odšel s predstave prav tako prazen, kot je prišel v gledališče.

Po večini se ljudje ne zavedamo življenja, ki ga živimo. Pred nami bežijo minute, ure, dnevi, leta, ki so prav tako kratka v primerjavi z večnostjo, kot življenje muhe enodnevnice.

Kateri bodo vaši sodelavci pri tej postavitvi?

Za sodelavce sem si izbral prijatelje, s katerimi sem pred štiriinidesetimi leti začel to (ne vedno) prijetno gledališko pot. Sceno je zasnovala Sveta Jovanovič, kostume si je zamislila Alenka Bartlova, glasbo je skomponiral Aleksander Vodopivec, plese je izvežbal Janez Mejač, lektorstvo besedila in predstave pa je delo Jožeta Faganela.

Kakšen je odziv občinstva na dosedanje predstave, ki ste jih uprizorili v letošnji sezoni?

Dober... še kar dober... ne najboljši... Večkrat, moram reči — nepremišljen, neargumentiran!

Večina pride na predstavo nepripravljena. Nepoučena — neinformirana. Razumljivo je, da odhaja včasih prijetno ali neprijetno šokirana. Kako potrebno bi bilo imeti stalen stik z gledalci, da bi jim lahko razložili, zakaj se poslužujejo takih in drugačnih prijemov. Vsak režiser je, ali bi moral biti, osebnost. On in samo on tolmači avtorjevo besedilo. Zaman je

kriviti igralca za to, kar govori ali počne na odru. Vse kar govori in počne pa je preverjeno na številnih vajah in verjemite, da prav nič ni prepuščenega hipni improvizaciji.

Katero je po vašem mnenju poslanstvo našega gledališča v sedanjem času?

Isto, kot je bilo pred stoletji. Držati mora ljudem takorekoč ogledalo. Gledalec mora zapustiti dvorano potešen, radosten in očiščen, kajti videl je to, kar sme ali ne sme početi v svojem vsakdanjem življenju.

Vi radi tudi režirate otroške predstave, še zlasti pri Sv. Ivanu, a tudi drugod v našem zamejstvu. Kako je delati z otroki, z mladino in z amaterji? Verjamate v amatersko kulturno delo?

Precej iger sem postavil z amaterji. Če bi ne verjel v njih delo, bi ne prišel zraven! Tudi njihovo delo je profesionalno. Ne po izboru dela ne po realizaciji ne bi smeli zdrkniti pod povprečje. Prevečkrat se zadovoljimo s čitalniškimi prijemi, čeprav je ta čas že zdavnaj izrinjen iz naše srede. Niso amaterji amaterji — amaterji so tisti, ki bi morali skrbeti zanje, pa se tega ne zavedajo!

Gospod Rustja, poznamo vas tudi kot igralca. Za konec, katero vlogo bi posebno radi igrali, a vam doslej ni uspelo?

Švejka! Haškovega! Po videzu je bebec, a izusti marsikatero pametno. Ljudje se mu smejejo — a ga na tihem občudujejo. Ja, prepotrebno bi si bilo nadeti obleko dvornega norčeka in švrkniti... a kaj, ko je gnilobe povsod že toliko, da se bojim, da bi človek v njej klavrno utonil!

Vprašanja je postavil Marko Tavčar

Spremembe v statutu SSO

Predstavniki društev, ki so včlanjena v Svet slovenskih organizacij, so se v soboto, 30. januarja, sestali na izrednem občnem zboru. Srečanje je bilo v dvorani Finžgarjevega doma na Opčinah, na dnevnem redu pa je bila kot najpomembnejša točka sprememba statuta. Udeleženci so spreminili nekaj členov. Predvsem je treba omeniti, da bo odslej znotraj SSO deloval nov organ, ki bo nekak vezni člen med izvršnim odborom in bazo. Poleg tega so člani vnesli še nekaj drugih popravkov organizacijske narave.

Uvodno poročilo je udeležencem posredovala predsednica Marija Ferletič, ki je opozorila na dosedanje dosežke in delo sveta ter predvsem poudarila, da je bilo že dalj časa čutiti potrebo po nekem vmesnem členu — svetu — ki bi bil zastopnik vseh članic. Ta or-

gan naj bi bil precej obširen, sestajal pa naj bi se dva krat letno in naj bi bil posvetovalnega značaja.

Sledila je razprava o posameznih členih statuta. Delegati so iznesli svoje predloge za popravke nekaterih členov. Vsi so bili precej enotni, saj je bila velika večina členov odobrena soglasno. Poleg tega so na tem izrednem občnem zboru sprejeli resolucijo, ki obvezuje odbor, da bo čimprej začel delovati po novemu statutu. To se bo moralo zgoditi junija, ko bo redni občni zbor SSO in na katerem bodo med drugim volili tudi predsednika in ostale člane odbora. V diskusiji so udeleženci načeli številna vprašanja predvsem glede organizacije in smernic, ki naj bi izboljšali njeno delovanje in usklajevanje pridruženih članic.

Srečanje z županom

Problemi na vzhodnem Krasu

V torek, 26. januarja, se je delegacija načelnikov svetovalskih skupin vzhodnokraškega sosveta sestala s tržaškim županom Stafierijem, da bi ga opozorila na nekatere najbolj pereče probleme vzhodnokraškega prebivalstva.

Predsednica Moro (KD), podpredsednik Slobec (SSk), Wilhelm (DSL) in Turruto (PSI) so najprej obžalovali dejstvo, da je, kljub nenehnemu prizadevanju sosveta, realizacija prepotrebne večnamenskega Centra na Opčinah za slovensko in italijansko narodnostno skupnost še vedno na slepem tiru, pa čeprav sta že leta 1990 krajevni svet in openski jursarski odbor predložila takratnemu tržaškemu županu ustrezni načrt. V ta namen je Dežela že pred dvema letoma iz t.i. zakona o Krasu nakazala 1,6 milijarde lir, slednja je prav pred nedavnim poslala tržaški občini pismo, v katerem jo sprašuje, kdaj in ali če sploh misli vložiti prošnjo, ki je predpogoj za dodelitev omenjenega prispevka, načrt namreč še vedno leži v uradih občinskega urbanističnega sektorja. Prav zaradi te nedopustne zamude vzhodnokraški svet zahteva od tržaške občine, da v ta namen takoj odobri ustrezni regulacijski in gradbeni načrt. V podobnem položaju se nahaja tudi openska zadruha Štajpce, ki zaradi zavlačevanja tržaških občinskih uradov tvega, da izgubi deželno podporo.

Predstavniki sosveta so županu tudi predstavili zamisel očasni preureditvi bivšega sedeža smetarske službe na Proseški ulici, kjer naj bi uredili prostor za zdravniški center in za Rdeči križ, v stavbi, kjer je sedaj anagrafski urad, pa bi uredili sedež Krajevnega sosveta in Oopenskega jursarskega odbora. Vse zainteresirane ustanove in občinski tehniki so za ta načrt dali svoje povoljno mnenje, potrebna pa je še zelena luč občinskega sveta.

Župana so tudi opozorili na še nerešen status jursarskih odborov ter na nevzdržno stanje prometnih in avtobusnih povezav med vasi na vzhodnem Krasu, kjer je že več mesecev zaprta cesta med Bazovico in Padričami zaradi gradnje nove metanizacijske mreže; na pobudo vzhodnokraškega sosveta sta za ta teden napovedani še dve srečanju med predstavnictvom sosveta, medobčinskimi podjetjem za prevoze ACT in pokrajino, glavna tema razgovorov bo prav reševanje posameznih vaških problemov.

Župan je ob zaključku srečanja obljubil podporo pri reševanju vseh omenjenih problemov, dejal je, da se je treba seveda pri vsem tem soočiti z internimi občinskimi organizacijskimi težavami, kot so npr. skorajšnji imenovanji urbanistične in gradbene komisije ter predstavitev gradbenega pravilnika, nenazadnje pa je treba še upoštevati vse prej kot rožnato stanje občinske blagajne.

V kolikšni meri bo torej znala tržaška občina spremeniti svoj, do sedaj neprevec prijazen, odnos do vzhodnega Krasa in s kakšno vneto bo uresničevala županova zagotovila, pa bo lahko v zelo kratkem času ocenilo prav krajevno prebivalstvo samo, ki je bilo v vseh teh letih deležno nešteti neizpolnjenih obljub.

Medtem pa gre zabeležiti ugodno odredbo, ki jo je 27. januarja izdal izredni pokrajinski komisar Marrosu po posredovanju predsednika Pašniške zadruge v Bazovici Ivana Križmančiča in odločnem posegu vzhodnokraškega sosveta; gre namreč za ukrep, ki pod določenimi pogoji odslej dovoljuje proizvajalcem mleka iz Bazovice in posestnikom obdelanih površin, da se lahko poslužujejo ceste, ki pelje iz Bazovice v Gropado, ki je zaradi zgoraj omenjenih del od 1. decembra zaprta za osebni promet.

David Slobec

Večer v DSI posvečen A. Rebuli

V prostorih Slovenske prosvete v Trstu je bil v ponedeljek, 1. februarja, reden večer Društva slovenskih izobražencev, na katerem so predstavili dve najnovejši knjigi pisatelja Alojza Rebule: biografijo o Slomšku z naslovom »Pastir prihodnosti« in v italijanski štini napisano delo »Jakob Ukmar«. Obe knjigi sta izšli pred kratkim; prvo pri Mohorjevi družbi iz Celja, drugo pa je izdala porondenonska založba Studiotesi v zbirki »Civiltà della memoria«. V

teji zbirki bi moral v kratkem iziti tudi življenjepis Srečka Kosovela izpod peresa Borisa Pahorja.

O »Pastirju prihodnosti« sta na večeru v DSI spregovorila predstavnik založbe prof. Miloš Ribar in dr. Matija Remše, o delu, posvečenem msgr. Ukmarju, pa prof. Tomaž Simčič. Ob koncu je spregovoril tudi sam avtor, ki je poudaril, da imata obe obravnavani osebnosti veliko skupnega, predvsem predanost Bogu in zvestoba svojemu narodu.

Tragična smrt 33-letnega Tomija Grilanca iz Saleža v ZDA

Ponesrečil se je, ko je dosegel svoj življenjski cilj

Včasih se zgodi, da je usoda najbolj kruta in neprizanesljiva prav s tistimi, ki najbolj srčno in intenzivno živijo in ki si zato od nje upravičeno tudi nekaj pričakujejo. Žal je tokrat nesrečna zvezda padla prav v našo sredo in je ugasnila mlado življenje, polno energije in dobre volje, prav v trenutku, ko je po večletnih naporih doseglo zastavljeni cilj in bi lahko začelo pobirati toliko zaželeno sadove. Govorimo o Tomiju Grilancu, 33-letnemu mladeniču iz Saleža, ki se je pred leti preselil v Združene države Amerike, kjer je dosegel življenjski cilj: postal je linijski pilot. In prav na letalu je pred kratkim, še preden bi nastopil novo službo, izgubil življenje. Letalo je iz še nepojasnjenih vzrokov strmoglavilo na močvirnatem področju ob reki Mississippi v Louisiani, on in ostala dva pilota pa so bili pri priči mrtvi.

Tomi se je rodil pred 33 leti v Buenos Airesu, v Argentini. Ko je bil star 16 let se je z mamo in očetom preselil v domači Salež, kjer se je hitro vživel v novo okolje, ki ga je takoj vzljubil in navezal prijateljstva. »Bil je zelo družaben in vesele narave, tako da se je kaj kmalu vključil v novo stvarnost«, sta nam povedala stric in teta, ki živita v Saležu, v neposredni bližini očetove hiše. Letenje je vzljubil že v otroških letih, ko mu je oče podaril letalski modelček, ki je Tomiju postal najljubša igračka. Leta 1985 se je njegovo hrepenenje po letenju prvič konkretno udeležilo, ko je začel obiskovati letalski krožek na goriškem letališču. Opravil je tečaj za športna letala in si prisvojil prvo letalsko dovoljenje. »Med prijatelji je bil zelo priljubljen«, sta nam povedala zakonca Grilanc, »večkrat jih je s športnim letalom tudi peljal nad Saležem in Krasom. Med poletnimi počitnicami pa so včasih najeli letalo, tako da jih je npr. pred leti peljal kar na Portugalsko.«

Leta 1987 se je Tomi preselil v Združene države Amerike, in sicer v Nashville, kjer je dokončal šolo za civilne pilote. Opravil je tudi izpit za inštruktorje in nato postal pilot pri družbi Midwest Aviation v Kentuckiju, ki je skrbelo za popravila in za redno vzdrževanje letal. Tomi je praktično prepeljal letala iz manj ali bolj oddaljenih krajev na tehnični pregled ali na popravilo. Medtem se je poročil, večkrat pa se je bil tudi zanimal pri italijanski družbi Civilavia, da bi ameriško civilno letalsko dovoljenje priznali tudi v Italiji. »Če bi našel službo kot pi-



lot v Italiji, bi se bil Tomi nemudoma vrnil v domače kraje, tudi njegova žena, Američanka, ki je bila pred dvema letoma pri nas na obisku in ji je bila naša stvarnost všeč, je bila na to pripravljena«, sta nam povedla stric in teta.

Tomi je imel za sabo 3800 ur letenja, kar je za tako mladega pilota res veliko. »Zelo je bil navdušen za letenje, stalno se je izpopolnjeval, polagal izpite in hrepenel, da bi postal civilni pilot.« To se mu je tudi uresničilo, saj so mu prav nekaj dni pred smrtjo sporočili novico, da je bil sprejet v službo kot linijski pilot v New Mexico pri družbi Meza Airlines. »Ves srečen je to vest sporočil najozjim prijateljem in znancem, vendar, še preden bi nastopil novo službo in torej uresničil življenjski cilj, ko je bil še zadnje dni zaposlen pri družbi Midwest Aviation, je k nam prišla kruta vest, da je letalo, ki je bilo pravkar pregledano in ga je upravljal skupno z dvema pilotoma, strmoglavilo nad Missisippijem in je Tomi izgubil življenje. Nikoli si ne bi bili pričakovali take novice.« O nesreči se zaenkrat ve bolj malo, zagotovo pa ni šlo za človeško napako, saj so bili v letalu kar trije piloti. Sicer pa je v teku preiskava.

Tomijevo truplo bodo v kratkem, kot si je on sam želel, prepeljali v Salež, kjer bo pogrebna svečanost.

(Dar)

Paolu Fusaroliju je kljub številnim težavam uspelo, da bo še dalje ostal izredni komisar Avtonomne ustanove za tržaško pristanišče (EAPT). Vse državni svet je namreč sprejel priziv, ki sta ga vložila ustanova in sam Fusaroli proti sklepoma deželne uprave sodišča. V bistvu gre za isto zgodbo, ki se je v kratkem času ponovila že dvakrat. Odločitev je presenetila in tudi razburila nekatere sindikalne predstavnike, ki so predvsem poudarili, da se tržaško pristanišče nahaja v hudih težavah in da se s takim ravnanjem predvsem izgublja dragocen čas.

Razgovor z deželnim predsednikom Marjanom Terpinom

»Bolj kot politična je Slovenska skupnost narodnoobrambna stranka«

Slovenska skupnost je v petek, 29. januarja, priredila v Gradnikovi kleti na Plešivem uspešno in dobro obiskano novoletno srečanje. Kot gostje so se ga udeležili tudi predsednik deželne vlade Turello, novoimenovani slovenski minister za kulturo Sergij Pelhan, konzul RS Jože Šušmelj, sen. Darko Bratina ter drugi predstavniki strank in organizacij tako iz Italije kot Slovenije. Deželni tajnik Ivo Jevnikar je na tem srečanju predvsem poudaril, da čaka stranko v prihodnjih mesecih težavno in naporno delo, spregovoril pa je tudi deželni predsednik Marjan Terpin, ki smo mu postavili nekaj vprašanj. Za odgovore se mu zahvaljujemo.

Vsakoletno srečanje Ssk na Plešivem je postalo že tradicija. Zakaj je po Vašem važno?

Pomembno je najprej zato, ker nudi možnost, da si člani in somišljeniki Ssk izmenjamo mnenja na prijateljski in družaben način, saj smo skorajda naveličani sej, sestankov, prepričevanj in prerokanj, česar je v politiki več kot dovolj. Važno pa je tudi zaradi dejstva, ker se ob tej priložnosti ne srečujemo samo člani Ssk, pač pa pridejo na Plešivo tudi številni zastopniki najrazličnejših slovenskih organizacij, ustanov in — kar velja še posebej poudariti — tudi zastopniki političnega in upravnega življenja iz Italije in Slovenije.

Večera se je udeležil tudi predsednik deželne vlade Turello. V čem je pomen njegovega prihoda?

Že samo zaradi dejstva, da se je deželni predsednik Turello naslednjega dne pogovarjal z italijanskim predsednikom vlade Amatom, ki je obiskal našo deželo, so njegova prisotnost in zlasti njegove izjave v pozdravnem nagovoru imele še poseben pomen.

Kaj je bilo po Vašem mnenju v besedah, ki jih je izrekel minister Pelhan, najpomembnejše za našo manjšino?

Zastopnik slovenske vlade Sergij Pelhan, ki vodi ministrstvo za kulturo, je predvsem poudaril pomen in nujnost povezave, ki jo slovenska in italijanska kultura udejanjata v tej deželi.

Zasedanje EDU v Ljubljani

V Ljubljani je prejšnji teden zasedalo osrednje vodstvo Evropske demokratske unije (EDU), ki združuje vse evropske krščansko demokratske stranke, med njimi tudi Slovenske krščanske demokrate. Na zasedanju, ki ga je vodil avstrijski zunanji minister Mock (za predsedniško mizo sta med drugimi bila slovenski zunanji minister Peterle in notranji minister Bizjak) so odobrili tako imenovano »ljubljsko deklaracijo«. Posvečena je trenutnemu stanju na ozemlju bivše Jugoslavije.

mladi. Na Goriškem imamo prav tako pokrajinske volitve in junija skupne deželne. Torej dela, naporov in skrbi je več kot dovolj. Upamo le, da bodo naši ljudje končno spoznali, da je samo v združitvi naših moči in skupnem delu naša skupna rešitev.

Pogovarjala se je
Helena Jovanovič



Posnetek s tradicionalnega novoletnega srečanja Slovenske skupnosti v Gradnikovi kleti na Plešivem. Častna gosta sta bila predsednik Dežele Furlanije-Juljske krajine Vinicio Turello in novi slovenski minister za kulturo Sergij Pelhan, številne udeležence pa sta v imenu stranke nagovorila predsednik Marjan Terpin in tajnik Ivo Jevnikar. Pozdravil je tudi krminski župan Alido Ambrosi. (foto M. Marinčič)

Srečanje je nudilo tudi priložnost za razgovor o prihodnosti stranke. Veliko skrbi povzroča predvsem novi volilni zakon, ki resno ogroža samostojno slovensko zastopstvo v izvoljenih telesih. Kaj namerava narediti Ssk, da se prepreči ta nevarnost?

Že nekaj mesecev se naša stranka trudi, da bi prišlo do skupnega nastopa na bližnjih deželnih volitvah. Po padcu totalitarizma smo upali, da so tudi pri nas v zamejstvu dozoreli časi za skupne nastope tudi na političnem področju. Kaže pa, da zamejski Slovenci ostajamo vedno na robu dogajanja. Na naš predlog o skupnem slovenskem nastopu v naši deželi smo dobili dokaj odločne in jasne negativne odgovore tako od novih komunistov (komunistična prenova) kot od Slovencev, ki podpirajo PSI. Takšno je stališče vodstev, treba pa je preveriti, kaj misli »baza«. Nujno bo spoznati ali tako mislijo tudi naši ljudje.

Čemu bo predvsem posvečena dejavnost tržaškega in goriškega dela stranke v prihodnjih mesecih?

Za vsako stranko so volitve izprti in resna preizkušnja. Tudi za našo, čeprav si upam trditi, da je Ssk bolj narodnoobrambna kot politična organizacija. Na Tržaškem bodo ponovno volitve spo-

Brez komentarja

Zadnja številka ilustriranega tednika Europeo (v njem ima že leta stalno rubriko dosmrtni senator in bivši predsednik vlade Andreotti) takole piše o trenutnem položaju v Italiji:

»Zločinska dejavnost se zdi, kot da je neustavljiva; politična oblast se maje; korupcija ima vsedržavne razsežnosti; mamila so tragedija, ki jo skušajo za silo odpraviti, a dozdej brez večjih uspehov; zaradi obresti so javni dolgovi višji od izkupička, ki ga ima država od vseh neposrednih davčnih dajatev; reveži tvorijo 15 odstotkov celotnega prebivalstva; med mladino je mnogo alkoholikov; v mnogih bolnišnicah pacientov ne zdravijo, ampak ubijajo; večja se število priseljencev, a se tudi večja število tistih, ki bi jih radi izgnali iz države; po zadnjih podatkih je v Italiji 800 tisoč brezposelnih; v kratkem bodo baje uvedli nove davke; letos bodo skoraj gotovo razpisali referendum o ustavnih oziroma institucionalnih reformah«.

Mislimo, da bi bil vsak komentar odveč!

* * *

DAROVI IN PRISPEVKI

V spomin na moža in očeta Mirka Radoviča iz Nabrežine daruje družina 30.000 lir za tiskovni sklad Novega lista.

Predstavnštvo devinsko-nabrežinske občine na obisku v štivanski papirnici

Predstavnštvo devinsko-nabrežinske občine, ki so ga sestavljali podžupan Martin Breclj, odbornik za občinske službe Maurizio Lenarduzzi in načelnik tehničnega urada Renzo Zuliani, je v teh dneh bilo na obisku v štivanski papirnici. Delegacijo sta sprejela glavni direktor inž. Augusto Curi in direktor osebja Francesco Zuccatosta.

Na srečanju je tekla beseda o vrsti problemov, ki zadevajo odnose med občinsko upravo in štivanskim obratom. Govor je bil med drugim o novi konvenciji za odvažanje smeti iz papirnice, ki jo bosta obe strani v kratkem podpisali, kakor tudi o nekaterih urbanističnih problemih, povezanih z razširitvijo in tehnološko posodobitvijo štivanske papirnice.

Posebno pozornost so na srečanju posvetili možnostim zaposlitve, ki se bodo v štivanskem obratu nudile v bližnji prihodnosti. Curi in Zuccatosta sta povedala, da gre za nekaj desetih novih delovnih mest, za katera je potrebna kvalificirana delovna sila in zaželena višja srednja izobrazba tehnične smeri. Na zahtevo podžupana Breclja in odbornika Lenarduzzija sta se vsekakor

obvezala, da bo vodstvo podjetja pri sprejemih v službo dajalo dolžno prednost krajevemu osebju in še posebej devinsko-nabrežinskim občanom.

V tem kontekstu je bil na sestanku z zaskrbljenostjo omenjen pojav odsotnosti z delovnega mesta, ki v štivanskem obratu dosega odločno višjo raven kot v drugih tovarnah skupine BURGO.

Vodstvo podjetja je naposled povabilo celotno občinsko upravo na obisk štivanske papirnice.

* * *

Po letu in pol trajajočih delih so se končno zaključila preureditvena dela v gledališču »F. Prešeren« v Boljuncu. Gledališče je bilo dalj časa zaprto, kar je seveda tudi precej okrnilo kulturno delovanje v dolinski občini. Po predvidevanjih naj bi prostore uradno odprli čez približno mesec dni, ko bo zadoščeno tudi birokratskim zahtevam.

* * *

Zaradi zelo močne burje, ki je nenadoma začela pihati konec prejšnjega tedna, se je v Ulici Milano v Trstu zrušil zidarski oder. Hujših posledic k sreči ni bilo, ulico pa so za nekaj ur zaprli, kar je povzročilo prometne zastoje.

Poklon Ubaldu Vrabcu v Rodiku

Ob prvi obletnici smrti skladatelja, glasbenega pedagoga in publicista Ubalda Vrabca je bila v nedeljo, 31. januarja, v njegovem rojstnem Rodiku doživeta spominska slovesnost, ki sta jo priredili Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta in Svet slovenskih organizacij v sodelovanju z župnijo Rodik. Ob tej obletnici so izšle tudi Zbrane Vrabčeve maše, ki jih je po dolgem in nepornem delu pripravil za tisk Zorko Harej. V občutenem govoru



Zorko Harej

je opisal skladateljevo življenjsko pot in tudi notranje, osebne razloge, zaradi katerih je Vrabec te maše napisal. Cerkev mu je bila v mladosti tuja, saj jo je izenačeval z državo, je med drugim dejal prof. Harej, čeprav ji ni bil nasproten. Vodil je tudi cerkveni pevski zbor, leta 43 pa je napisal dva moteta v latinščini. Prvo mašo je zložil leta 1948, ostale štiri, ki so objavljene v zbirki, pa po drugem Vatikanskem koncilu. Z uvedbo narodnih jezikov je začel Vrabec na Cerkev gledati drugače in je od leta 1966 do 72 napisal kar štiri maše. Na slovesnosti je spregovorila tudi predsednica Sveta slovenskih organizacij Marija Ferletič, ki je predvsem poudarila pomen podobnih izdaj za ohranjanje spomina na naše pomembne ustvarjalce, prisotnim pa se je zahvalila za zanimanje in pozornost.

Glasbeni del slovesnosti so prireditelji zaupali zboru Consortium Musicum iz Ljubljane. Pod vodstvom Mirka Cudermana so pevci izvedli Vrabčevo mašo v B duru in nekaj delov maše v C duru na neliurgično besedilo Zore Saksida. Pel je tudi združeni moški zbor iz Divače in od Sv. Antona Novega v Trstu, ki je pod vodstvom Edija Raceta zaključil slovesnost z Vrabčevo »V spomin na Ivana Cankarja«. Besedilo je napisal Stanko Kosovel, brat slavnejšega pesnika, poezija pa se zaključuje z verzom »... a v tvojih delih boš živela večno«. To je nedvomno res tudi za Ubalda Vrabca. Pevci in udeleženci so nato odšli na pokopališče, kjer so se poklonili spomenu pokojnega skladatelja.

V odrski postavitvi SNG iz Ljubljane

A. Schnitzler: ANATOL

Lahkotna komedija o tipični ženski in tipičnem moškem — tako bi lahko v nekaj besedah opisali delo dunajskega zdravnika in književnika Arthurja Schnitzlerja (1862-1931) z naslovom »Anatol«, ki smo si ga v preteklih dneh v postavitvi Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane ogledali tudi v Trstu in Gorici. Vsebinsko je igra preprosta, neobvezujoča, duhovita, a ne taka, ki bi vzbujala gromki smeh. Delo je sestavljeno iz sedmih epizod, v katerih v vlogi večnega zapeljivca Anatola nastopa Igor Samobor, običajno je z njim tudi njegov prijatelj Max, ki ga je poosebil Dare Valič, ter vedno druga ženska. Komedijo je spretno zrežiral Zvone Šedlbauer, ki je znal dati poudarek najbolj duhovitim trenutkom, saj v igri ni nikakršnega posebnega dramatskega zapleta. Ponavljja se vedno ista zgodba, menjujejo se le Anatolove »ljubezni«. V vlogah zapeljanih žensk so nastopile Neža Simčič, Alenka Vipotnik, Barbara Levstik, Nataša Ralijan, Saša Pavček, Barbara Lapajne in Zvezdana Mlakar. V komediji je dve stranski vlogi zaigral tudi Polde Bibič.

Igor Samobor se je s svojo interpretacijo znal vživeti v naslovno vlogo zapeljivca, ki ga razburja že sam sum, da ga je njegova trenutna »velika ljubezen« varala



Na sliki: Igor Samobor in Saša Pavček

(foto T. Stojko)

samo v mislih, čeprav se sam seveda vede popolnoma drugače, saj celo noč pred poroko preživi z drugo. Vedno prijazni prijatelj Maks jo po njegovem odhodu tolaži, češ da »ne bo ona tista, ki jo bo Anatol varal«. Tudi o vseh igralkah je treba reči, da so svoje vloge dobro odigrale in vsaka in ponazorila različen tip ženske, ki pa so (tako se vsaj da sklepati iz Schnitzlerjevega teksta) v bistvu tudi vse tako zelo podobne.

Tu seveda ni prostora za razmišljanje o vsebini komedije, ki ima predvsem ta namen, da pu-

bliki zabava. To je igralcem SNG iz Ljubljane s Šedlbauerjevo režijo tudi uspelo. Za prijetno scenografijo je poskrbel Vojteh Ravnikar. Na oder je postavil steno s številnimi vrati, z menjavo nekaterih scenskih elementov pa je znal pričarati v raznih epizodah popolnoma novo sliko — sprejemnico, restavracijo, spalnico, ulico... Zahtevne, elegantne kostume glavnega »junaka« in njegovih spremljevalk je izdelala Alenka Bartl, vso predstavo pa je s svojo glasbo spojil v celoto Urban Koder.

(hj)

S posveta o vprašanju združevanja šol

»Zakoni ne pomagajo, če ni ljudi«

O predlogu za združevanje nekaterih slovenskih šol ter o številnih drugih problemih, ki smo jih večkrat tudi mi sami pustili »dremati«, a ki se v daljših ali krajših časovnih razdobjih vedno znova pojavljajo, je tekla beseda na posvetu v sredo, 27. januarja, v Peterlinovi dvorani. Srečanje na temo: »Združevanje slovenskih

šol da ali ne« je priredila komisija za šolstvo, kulturo in šport pri Slovenski skupnosti, govorili pa so prof. Nadja Maganja Jevnikar ter ravnatelj Josip Pečenko in Aldo Štefančič, ki so problem osvetlili iz različnih zornih kotov: z vidika staršev, zakonskih predpisov in sodobnih pogledov na šolo.



Posnetek s posveta SSK o šolstvu. Za predavateljsko mizo sedijo (z leve proti desni) prof. Nadja Maganja, dr. Peter Močnik ter ravnatelj Aldo Štefančič in Josip Pečenko (foto S. Ferrari)

Iz izvajanju gostov in vseh tistih, ki so posegli v razpravo, je bilo predvsem razvidno, da se slovenska manjšina v Italiji noče in ne more sprijazniti z združevanjem šol. Seveda gre za izredno široko in razvejano problematiko in prav zato je treba iskati stvarne rešitve za vse težave, ki jih nikakor ni malo. Predvsem pa si ne moremo privoščiti, da bi ponavljali stare napake, da bi kaj puščali v nemar. Poudarjeno je tudi bilo, da občutimo pomanjkanje odbora, ki bi usklajeval dejavnosti in prizadevanja naših šol. Nekoč je to vlogo opravljal enotni šolski odbor, ki pa je prenehal delovati. Na posvetu je bilo tudi postavljeno vprašanje, ali je pametno vztrajati pri bojkotu volitev v pokrajinskem šolskem svetu, udeleženci večera pa so se dotaknili še številnih drugih perečih vprašanj.

Če vso problematiko pogledamo nekoliko bolj od daleč, je popolnoma jasno, da je bistvo vseh problemov nezadržno upadanje števila rojstev. Zakoni nam ne morejo pomagati, če ne bomo imeli ljudi. Prihodnost naroda so otroci in še posebej manjšina, kot nas učijo Nemci na Južnem Tirolskem, mora novim generacijam in mladim družinam posvečati še posebno pozornost.

Alojzij Novak: Črniška kronika

V letošnji knjižni zbirki Goriške Mohorjeve družbe je izšla tudi knjiga z naslovom »Črniška kronika«, ki jo je napisal dekan Alojzij Novak, za tisk pa jo je pripravil znani zgodovinar Boris Mlakar. Knjiga je obsežna, saj šteje 310 strani in je opremljena z bogatimi opombami ter uvodom, ki predstavlja nekatera ozadja, in Novakovim življenjepisom.

Teško je definirati knjigo, saj ni prava kronika, kakor tudi ni dnevnik, nedvomno pa je to zanimiv zgodovinski dokument neke dobe, natančneje od 31. maja 1940 do 28. aprila 1965, kot jo je doživljal in razumel ugleden primorski duhovnik, eden tistih stebrov, ki so na Primorskem vse od prihoda Italije predstavljali najtrdnejši in najbolj učinkovit odpor proti asimilaciji naših ljudi. Obenem je knjiga pričevanje o tem, kako so Novak in tudi drugi njegovi sobratje gledali na fašizem, ki je v Črniče same in v širši prostor prinesel toliko nasilja in gora, deportacije in konfinacije, poboje in požige, nato nemško okupacijo in partizanstvo. Z ugledom, ki ga je dekan Novak užival med duhovščino, lahko rečemo, da je posredno vplival na zadržanje mnogih sobratov. Iz knjige je razvidno, kako je bil ta duhovnik globoko veren, velik pragmatik in

tesno povezan z življenjem svojih faranov. Iz dela tudi izvemo, kakšna je bila letina in kakšno je bilo vreme, avtor pa je vestno zabeležil najrazličnejše dogodke in vojaške akcije. Občasno s pravim esejističnim prijemom analizira dogajanje in v primeru, da mu kaj ni jasno, brez oklevanja zapiše, da bodo poznejši rodovi lahko bolje razumeli dogodke.

Z eno besedo, Črniška kronika kaže na Novakov značaj, na njegovo pokončnost duhovnika, vernika, Slovenca in odraža odgovornost, ki jo je čutil kot dušni pastir do svojih vernikov, a tudi do širšega prostora. Trdno je verjel, da bo fašizem propadel in je večkrat v taki ali drugačni obliki izrazil to svoje prepričanje. Zavedal se je nevarnosti komunizma v partizanstvu, a kljub temu čutil s fanti, ki so prijeli za orožje, da bi se uprli fašizmu in nacizmu, ker so to bili njegovi ljudje, ker se je zavedal, da ideologije preminejo, a meje ostanejo in so važne za ohranitev naroda. Zato je bil po drugi svetovni vojni med tistimi duhovniki, ki so se zavzemali za to, da bi bila Primorska priključena Jugoslaviji.

Kdor je tiste čase sam doživel, bo ob branju knjige obudil spomine in mogoče odkril, kako so podobne občutke nosili v srcih tudi

drugi ljudje. Za mlade pa je »Črniška kronika« zanimivo in nevsljivo branje, saj jim bo predstavila ne le osebnost primorskega duhovnika, njegovo čutenje in delovanje za ohranitev vere, narodne zavesti in kulture, ampak tudi nekatera zgodovinska ozadja in dogodke ter njihov odmev v naših krajih. Posredno bodo torej prebrali zgodovinsko knjigo, ki ob natančnejšem opisovanju dogodkov v Črničah in v Vipavski dolini ter na Goriškem pomaga, da bolje razumemo svetovne dogodke.

Obenem pa nas »Črniška kronika« opozarja na dejstvo, da so mnogi pisali dnevnike in kronike, ki so za današnje zgodovinarje dragoceni dokumenti, saj predstavljajo nov kamenček v mozaiku primorske zgodovine.

V.J.

* * *

Mladi tržaški filmski snemalec Niki Filipovič, ki snema na bojiščih Bosne, je prejšnji teden le za las ušel smrti. Blizu njegovega avtomobila je namreč eksplodirala granata in hudo ranila njegovega spremljevalca. Ostali člani ekipe so ostali nepoškodovani. Pred meseci je bil v življenjski nevarnosti tudi poročevalec Walter Škerk, ki je prav tako delal »na terenu«. Rešil ga je neprobajni jopič.

Je Ženevska konferenca propadla?



postaja položaj zaradi reke beguncev že nevdržan in kjer ponekod že vladata revščina in tudi lakota. Vse to je zaradi dogajanja v BiH šlo že nekako v pozabo, saj so vsi imeli pred seboj le predlog o novi ureditvi Bosne in Hercegovine. Medtem se boji v Bosni nadaljujejo, Srbi v Krajini prehajajo v protinapad, napeto pa je tudi v vzhodni Slavoniji. Balkan se tako prav zares kaže kot smodnišnica Evrope.

* * *

V župnijski dvorani pri cerkvi sv. Ignacija v Gorici so pred dnevi predstavili mašo »Sic benedicam te« za zbor, soliste in orkester, ki jo je napisal znani goriški zborovodja Stanko Jericijo. O avtorju in njegovem delu je spregovoril glasbeni izvedenec prof. Alessandro Arbo.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Janko Jež

Spomini na Biagia Marina

(Ob stoletnici njegovega rojstva)



Pesnik Biagio Marin je dvignil sloves govornice svojega jadranskega bisera, Gradeža, na raven visoko razvitega in izraznega jezika.

Na gradeško narečje je postal pozoren Graziadio Ascoli, znani raziskovalec stare romanske govornice ribičev in mornarjev na otoku Krku, ki je že konec preteklega stoletja izumrla. Ascoli je priznal gradeščini značaj pravega jezika, ki je bil verjetno v tesnem sorodstvu z govornico na Krku. Temu pa se upira izročilo, ki pravi, da so Gradež naselili pred mnogimi stoletji ljudje, ki so na področje lagune prbežali iz celine. Ali so se reševali pred Atilo in njegovimi Huni?

Sam Biagio Marin sodi, da so njegov rojstni kraj naselili kmetje s celine, ki so za preživetje morali zamenjati motike in lopate z jadri in mrežami. Njihova govornica je tedaj doživela očitne prvine, ki gradeški jezik ločujejo od fur-lanščine in beneškega narečja.

Pred Marinom so v tem jeziku pesnikovali in pisali številni drugi izobraženci, ki pa so se večinoma izseljevali zlasti v Vicenzo in Padova. Prehajali so z revnega in propadajočega področja pod avstrijsko upravo na tla mlade svobodne Italije, kjer so se kot navdušeni mazzinijevci pridruževali patriotom in snovali zarote proti avstrijskim tlačiteljem. Sebastiano Scaramuzza (1829-1913) je gojil tesne stike z rodoljubi, kakršni so bili Garibaldi, Rattazzi, Mamiani, Ricasoli in sam Ascoli.

Scaramuzza je bil pisatelj in pesnik, zato je razumljivo, da se je za njegovo umetniško snovanje začel takoj zanimati Ascoli. V Scaramuzzijevem delu *Italicæ Res* je Ascoli naletel na zanimive dokaze gradeških jezikovnih starožitnosti.

Domenico Marchesini (1850-1922) je nadaljeval s pesniškim in pisateljskim izročilom S. Scaramuzzija.

Oba je prekosil Biagio Marin. Rodil se je leta 1891 in je mladost prebil pri očetu, ki je imel v Gradežu gostinski objekt. Mladi Marin je tam prisluhnil duhovitostim in šaljivim izlivom domačih ljudi in jih vključeval v svoje pesniško snovanje. Ljudje ga dolgo niso razumeli. Ko pa je dozorel in se uveljavil med vrhovi italijanske poezije, in bil, čeprav neuspešno, kandidat za Nobelovo nagrado, so ga domači ljudje sprejeli kot glasnika gradeškega kulturno političnega vstajenja.

Marin je bil po poklicu profesor filozofije na italijanskem učiteljskišču v Trstu, toda ob prostem času se je rad vračal v svoj Tusculum, kjer je imel vilo na obrežju, tam kjer laguna prehaja v Jadransko morje.

Leta 1960 mi je prijatelj Boris Sancin, ki je bil tedaj šef govornega sporeda na slovenski radijski postaji v Trstu, naročil, naj sestavim načrt za serijo oddaj o italijanskem jeziku za Slovence. Načrt sem hitro pripravil. Ciklus naj bi obsegal tri stopnje po 30 lekcij, skupaj torej 90 lekcij, in sicer za začetnike, za naprednejše in za poslušalce, ki so lahko že sledili lekcijam s čtivom in napotki za konverzacijo. Načrt so odobrili. Nato sem se lotil pisanja. Vzel sem prenosni pisalni stroj, papir in vse, kar sem potreboval, in odpotoval v Tacen pri Šent Vidu nad Ljubljano. Tam sem poleti 1960 prebil v penzionu Zaletel dva naporna meseca. Zgodaj sem vstajal in prav tako zgodaj legal k počitku. Prstov včasih nisem več čutil. Ko se me je lotevala utrujenost, sem stopil na breg Save, ki je brzela pod gostiščem, in se sončil pod Šmarno goro. Večkrat sem se zagledal v njeno zajetno pobočje in videl, kako se zvon s cerkvenega stolpa sunkovito spušča proti dolini. Žena Francka mi je namreč povedala, da se je kot dekle vzpela do vrha in sledila zgledu romarjev, ki so izrekli razne prošnje, ki naj bi jih Marija uslišala. Nato so stopali do lesenega ogrodja, kjer je visel zvon. Tudi Francka je potegnila za vrv, toda premočno. Zvon se je odtrgal, drsel po strmini in se k sreči kmalu ustavil na bližnji stezi.

Nekaj podobnega mi je pravila mati. Ko se je poročila, je šla z očetom na Bled. Sredi jezera je otok, kjer so že naši poganski predniki častili boginjo ljubezni Živo. Danes pa romajo k Mariji na otok mladoporočenke, ki prosijo Marijo za pomoč in pri tem potegnejo za vrv, da jim zvon pove, da bodo uslišane. Zvon se je oglasil, vrv je zdržala. Mati je prosila, da bi bil njen prvi otrok fant. To sem bil jaz.

Ko sem tako ob Savi počival, me je vlak, ki je vozil med Jesenicami in Ljubljano, vselej zmotil iz prijetnega sna in me spet spravil k delu.

Na ta kar prijetni način, skoraj kot turist, sem v dveh mesecih (vmes sem se seveda z avtom parkrat vrnil v Trst po perilo) napisal slovnico v dveh de-

Nov veter v Nižji Avstriji

Od 22. oktobra 1992 je v Nižji Avstriji vse drugače. S političnega odra je odšel dolgoletni deželni glavar Siegfried Ludwig. Njegov naslednik, leta 1946 rojeni sin vinogradnika Erwin Pröll, želi razgibati družbenopolitično življenje v veliki avstrijski deželi med Semmeringom, štajersko, Gradiščansko, Slovaško in Zgornjo Avstrijo. Tako kot vsi ostali nižjeavstrijski deželni glavarji tudi Pröll izhaja iz vrst Avstrijske ljudske stranke (ÖVP), saj velja Nižja Avstrija že od nekdanj za trdnjavo »konservativcev«.

V resnici je v Nižjo Avstrijo v zadnjem času vdrl dinamični zagon in novi duhovni utrip. Desetletja je prav ta dežela bolehal na robu Avstrije, za blokiranimi mejami s Češko-Slovaško, in se gospodarsko ni dobro razvijala. Velja za žitnico Avstrije, z močnimi industrijskimi središči v St. Pöltnu in Wiener Neustadtu. Pröllov predhodnik Ludwig je provincialni St. Pölten začel preurejati v politično središče dežele. Pröll mora ugrizniti v kislno jabolko in nadaljevati z gradnjo vladnega središča v St. Pöltnu, kar naj bi stalo okrog pet milijard šilingov. Vse nižjeavstrijske urade bodo prenesli z Dunaja v novopečeno prestolnico.

Druga naloga je izboljšanje prometnega ožilja v deželi, v katero začenja po odprtju meja z Vzhodom vdirati pravo življenje.

Za varstvo okolja zelo zavzeti politik (to je bila ena njegovih dosežanih glavnih funkcij) želi pospeševati zlasti železniški promet in Nižjo Avstrijo istočasno obvarovati pred nesrečo, da bi postala le tranzitna dežela med Vzhodom in Zahodom.

Lev Detela

Predstavili Trinkov koledar

V Čedadu so prejšnji teden ob 130. obletnici rojstva Ivana Trinka predstavili letošnjo zbirko Trinkovega koledarja za leto 1993. Večer je bil v čedajskem Trinkovem domu, udeležili pa so se ga številni predstavniki kulturnega življenja z obeh strani meje.

Na predstavitvi sta spregovorila urednika Živa Gruđen in Marino Vertovec, prisotni pa so bili tudi nekateri avtorji tekstov, ki so objavljeni v letošnjem koledarju. Prispevki so napisani v slovenščini in beneškem narčju, zadevajo pa zgodovino in sedanjo stvarnost Slovencev v videmski pokrajini. Trinkov koledar, ki ga je izdalo kulturno društvo Ivan Trinka v sodelovanju s špetersko zadrugo Lipa, bodo 17. februarja predstavili tudi v Gorici.

KD Igo Gruđen iz Nabrežine vabi na

PROSLAVO DNEVA SLOVENSKE KULTURE

ki bo v nedeljo, 7. februarja, ob 17.30 v društvenih prostorih.

Zdravnik svetuje

Rak na debelem črevesu (2)

Možnost, da zbolite za rakom na debelem črevesu se poveča, če je vaša prehrana preobilna, če se premalo gibljete, če imate torej prekomerno telesno težo, če uživate preveč maščob, predvsem ži-

Dr. EDI KOŠUTA

valskih, preveč mesa, kave (več kot tri skodelice na dan) premalo dietne vlaknine, se pravi zelenjave, črnega kruha, sadja, premalo vitaminov, predvsem A, E in C. Pretirane količine maščob v črevesju onemogočijo encime, ki razgrajujejo mnoge rakotvorne snovi. Preveč mesa ima za posledico večjo količino snovi, ki lahko vna- mejo debelo črevo. Premalo vlaknin ima za posledico zaprtje.

Kot pri ostalih oblikah raka igrajo važno obrambno vlogo nekateri snovi, ki jih najdemo v zelju, ohrovtu, cvetači, brokolih in brstičnem ohrovtu, zato vam ponovno priporočam redno uživanje te zelenjave. Sedaj si lahko kar sami sestavite zdrav jedilnik.

Nekatera odvajalna sredstva, kot so derivati antracenov in nekateri konservansi oz. barvila, ki jih dodajajo hrani, so lahko nevarna in rakotvorna, zato, če je le mogoče, uživajte svežo in pristno hrano.

Kadilci stalno požirajo katram in ostale rakotvorne snovi, ki nastajajo pri izgorevanju cigarete. Te snovi pridejo do debelega črevesja in lahko povzročijo raka. V kirurških oddelkih je jasno razvidno, da je rak na debelem črevesu dosti bolj pogost med ljudmi, ki uživajo alkohol.

Tudi pri tej bolezni je važna dedna nagnjenost, zato sorodnikom obolelih priporočam, da gredo redno na zdravniške preglede, tudi če nimajo nobenega bolezenskega znaka.

(se nadaljuje)

V Peterlinovi dvorani, Ul. Donizetti 3, bo v ponedeljek, 8. februarja, tradicionalna

PROSLAVA OB DNEVU SLOVENSKE KULTURE

Govoril bo prof. Tomaž Simčič, na sporedu pa je tudi nagrajevanje zmagovalcev literarnega in fotografskega natečaja »Mladike« ter podelitev priznanj »Mladi oder« 93.

Predsednik slovenske vlade Drnovšek in finančni minister Gaspari sta se v švicarskem Davosu udeležila tradicionalnega srečanja, posvečenega aktualnim gospodarskim in finančnim problemom. Dr. Drnovšek se je ob tej priložnosti sestal tudi z glavnim tajnikom Atlantske zveze Wörnerjem. Slovenija bo že letos postala članica organizacije EFTA.

lih. Vrnil sem se domov. Snov sem pregledal in nato izročil inž. Sancinu. Čež nekaj časa so me povabili na razgovor. Povedali so mi, da je ravnateljstvo postaje moje delo sprejelo, a da ga bom moral še enkrat pregledati skupaj s prof. Biagiom Marinom. Ta je bil stalni sodelavec italijanskega oddelka radia TS. Zato je ravnateljstvo želelo, da bi on z menoj še enkrat pregledal moje delo in o tem napravil pismeno poročilo.

Predstavil sem se Marinu. Stanoval je na Škorklji, nedaleč od Stuparichevega doma. Sprejela me je njegova soproga, prijazna gospa, po rodu iz Toskane. Tako sva z Marinom predsedela skupaj mnogo časa ob njegovi pisalni mizi. Slovnicega rokopisa se sploh ni dotaknil. Ko je namreč zvedel, da sem bil Stuparichev učenec na liceju Dante, da sem v Ljubljani diplomiral iz romanistike, postal asistent in lektor italijanščine, da sem bil v Rimu lektor slovenščine in tedaj tam tudi nostrificiral ljubljansko diplomo, me je Marin potrepal po rami in dejal: »Vem, da je vse v redu. Skupaj se bova večkrat srečala in razgovarjala, nakar bom napisal predgovor in rokopis s poročilom izročil radijskemu vodstvu.« Tako se je zgodilo. Slovnice sploh nisva pregledovala. Razgovor z njim pa je bil zame nepozaben.

Povedal mi je, da je imel kot profesor dve tržaški Slovenki za učenki. Prva je bila Elza Antonaz, za katero sploh ni vedel, da je bila po narodnosti Slovenka. To sem mu šele jaz povedal. Druga njegova učenka pa je bila Graziella Simonittijeva, to je Krasulja Suhadolčeva. Ko se je z njo prvič razgovarjal, če se ne motim ob katedru pri spraševanju, je že po nekaj besedah razumel, da je Slovenka. Bil je zares zadovoljen, da sta obe postali profesorici na slovenskih srednjih šolah v Trstu.

Kot dijak je Marin študiral na nemški gimnaziji v Gorici. V razredu so bili pomešani Slovenci, Italijani in Nemci. Marin je bil vodja Italijanov, Engelbert Besednjak pa Slovencev. Dobro so se razumeli in sodelovali. Ko so se pa sprli, večinoma zaradi Gorice in Trsta, so se Slovenci in Italijani takoj spopadli, se natelovadili in se nato spet spravljani vrnili v klopi. Marin in Besednjak sta se tako često dvojevala kot na ringu. K sreči so ju sošolci takoj ločili, kajti oba sta bila sangvinika in dokaj močna.

Potem ko je Marin opisal ta dogodek, mi je iz svoje knjige **Santa Gorizia** prebral odstavek, kjer ga opisuje. Na koncu sva se oba nasmejala.

Nekoč sem gledal nad njegovo pisalno mizo sliko alpinskega oficirja. Ko je Marin to opazil, mi je povedal:

»To je Falco, moj sin edinec. Padel je v Sloveniji v borbi za življenje in smrt s slovenskim partizanom. Oba sta umrla. Ko se klanjam spominu svojega sina, se obenem klanjam tudi spominu slovenskega partizana, ki mi je sina ubil. Moj sin tam gori ni imel prav nič iskati!«

Presunjen sem bil. Marin je imel rosne oči in je bil vedno potr. Nikdar ne bom pozabil tega trenutka. Slišal sem besede, vredne grškega trageda. S tem mi je Marin povedal mnogo več, kot vsi Italijani, ki so kdaj pisali o Slovencih.

Na koncu uvodne predstavitve moje slovnice je Biagio Marin napisal: »Po mojem mnenju ima besedilo to zaslugo, da se tesno oprijemlje miselnosti in izročila naroda, ki mu je slovnica nemenjena.«

Še nekaj kot dodatek.

Marin je poznal oba Stuparicha in Slataperja. Bil je odločen politični iredentist, ostali trije pa so bili, vsaj do izbruha prve svetovne vojne, le kulturni iredentisti. Marin je bil torej na pozicijah Timeusa in Xydiasa.

Med drugo svetovno vojno in neposredno po njej sta bila Marin in G. Stuparich kot člana Narodno osvobodilnega odbora dokaj različnega mnenja glede mnogo vprašanj, ki so zadevala tržaško prihodnost.

Malo pred koncem vojne so nacifašistična okupacijska oblastva zaprla G. Stuparicha, njegovo ženo in mater, češ da so židovskega porekla. Škof Santin je takoj interveniral v njihovo korist. Isto je storil tudi Marin. Stuparichevi so bili zaprti v Rižarni kak teden dni. Intervencije so uspele. Stuparicha sta ob izhodu iz Rižarne pričakala in pozdravila škof Santin in Biagio Marin. Marin je Gianijevi materi spoštljivo poljubil roko. Ne vem, ali sta se po tem Stuparich in Marin še kdaj videla. Za tržaško kulturno zgodovino je važno dejstvo, da so se Gianij Stuparich z materjo Gisello in ženo Elody tudi po Marinovi zaslugi rešili pred zloglasnim krematorijem ali v najboljšem primeru deportacijo v kak nemški lager smrti.

Iz bibliografije, ki sem jo pregledal, izhaja, da so v življenju Carla, Gianija in Scipia imele važno vlogo tri dekleta: Gigaretta Carniel, Anna Pulitzer in Elody Oblath. Slataper je Gigaretto poročil, Elody se je poročila z Gianijem Stuparichem, Anna Pulitzer (Gioietta iz »Il mio Carso«) pa je napravila samomor zaradi nesrečne ljubezni do Slataperja. Biagio Marin se je znašel v tej družbi. Odtlej je med njim in G. Stuparichem prišlo do ohladitve prijateljskih odnosov. Mladi Marin je bil namreč zelo galanten gospod. Biagio Marin je umrl v Trstu v visoki starosti 95 let.